

Troserfaringen i forkynnelsen ifølge Carl Fr. Wisløff

EGIL SJAASTAD

esjaastad@fjellhaug.no

Innledning

Carl Fr. Wisløff¹ var hele sitt voksne liv aktivt engasjert som forkynner. Han publiserte også flere prekansamlinger og andre oppbyggelsesbøker. I disse bøkene er han ofte inne på tilhørernes/lesernes *troserfaring*. I noen enkeltforedrag og i sitt største bidrag til homiletikken, prekenlæren *Ordet fra Guds munn*, reiser han spørsmålet om troserfaringens plass i *forkynnelsen*. Oftest sikter han da til hvordan troserfaring bør/kan avspeiles i forkynnelsen generelt. Men dette kan ikke løsrives fra spørsmålet om *forkynnerens egen troserfaring*.

Dette temaet har vært sentralt gjennom kirkehistorien generelt og vekkelsenes historie spesielt. Det var Wisløff godt kjent med. Spørsmålet om troserfaringen og det personlige vitnesbyrd i forkynnelsen blir riktignok ikke ofte tematisert *direkte* i prekenhistoriske framstillinger. Spør vi etter saken, finner vi derimot en god del stoff.

Yngve Brilioth lar i sin prekenhistorie det "profetiske moment" være ett av tre kriterier på den kristne forkynnelsens egenart i forhold til annen offentlig tale.² Dette "momentet" kan ikke få en ekte klang uten at forkynneren har hatt et personlig møte med Gud. Slik har mange tenkt. Nørager Pedersen mener dette særlig avspeiles i pietismens forkynnelse. Men det er først om 1800-tallets forkynnelse han bruker overskriften "Forkyndelsen farves af personens engagement".² Engasjement avspeiler ofte personlig erfaring.

I homiletiske framstillinger dukker temaet sporadisk opp både i eldre og nyere bøker. Her i Norge finner vi det sterkest hos en prest i generasjonen før Wisløff, nemlig J. J. Jansen.⁴

Undertegnede kunne i studietiden på 70-tallet, som aktiv både i lagsbevegelsen og i Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM), glede seg over kontakten med prof. Wisløff. Vi visste at han sto lekmannsbevegelsen nær, at han hadde vært med i Indremisjonsselskapets hovedstyre, og at han på 70-tallet hadde sterke bånd til NLM og Det Vestlandske Indremisjonsforbund (DVI). Dette innebar selvsagt at han også var fortrolig med lekmannsbevegelsens idealer når det gjaldt forkynnelsen. At forkynnelsen "må bære vitnesbyrdets preg og glød og glede", ble ofte understreket i disse miljøene.⁵ Unge forkynnere kunne bli vurdert bl.a. ut fra kriteriet: "Har han gnisten?" Spørsmålet etter personlig troserfaring lå i lufta.⁶ Også sangskatten i lekmannsbevegelsen har mange og sterke uttrykk for opplevelse og erfaring, uttrykk som stadig har blitt sitert på prekestolene.⁷

Begrepsavklaring

Før vi går videre, vil det være tjenlig å skjelne mellom begrepene *opplevelse* og *erfaring*.

Jeg velger å bruke begrepet *opplevelse* om enkeltepisodes som en person gir en religiøs tolkning, f.eks. opplevelser en omtaler som omvendelsesopplevelse, opplevelse av Åndens nær-

vær eller bønnhørelse. Begrepet erfaring bruker jeg om personlig tilegnet erkjennelse basert på indre bearbeidelse av opplevelser og inntrykk gjennom livet. En *troserfaring* er da ikke først og fremst knyttet til en bestemt enkeltopplevelse av religiøs art, men er uttrykk for indre bearbeidelse av religiøse inntrykk. Den gir troserkjennelsen en personlig klang.

I forkynnelse så vel som i homiletiske og prekenhistoriske framstillinger brukes begrepene opplevelse og erfaring ofte om hverandre uten nærmere presisering. Heller ikke Wisløff er presis og konsekvent i begrepsbruken. Men i den grad han skjelner, går tendensen i retning av vår begrepsforståelse ovenfor.

Teologien opererer i dag for øvrig med (minst) to typer erfaring: 1) Erfaringer fra den enkelte troendes indre liv med Gud. 2) Erfaringer fra menneskers livssituasjon sett i troens lys, f.eks. fattigdom og undertrykkelse, lidelse og sorg, glede og gode dager, nederlag og håp, familiære og sosiale relasjoner etc. Begge typer erfaringer gjenspeiler seg ofte i forkynnelsen.⁸

Wisløff knytter begrepet troserfaring til den første kategorien, erfaringer fra den enkelte troendes indre liv med Gud. At han i sak også ofte berørte mer allmenne menneskelige erfaringer i troens lys, kan lett påvises.⁹ Men begrepet *troserfaring* knytter han ikke til den typen erfaringer.

Problemstilling, progresjon og kilder

Det vi her vil undersøke nærmere, er Wisløffs tilretteleggelse av *troserfaringen i forkynnelsen* med særlig fokus på *forkynnerens egen troserfaring*.

Undersøkelsen vil forsøke å avklare hvilken teologisk referanseramme Wisløff plasserer troserfaringen i, hva slags opplevelser han mener ligger til grunn for denne troserfaringen, og viktigheten av den. Spørsmålet om – og i tilfelle på hvilken måte og i hvilken grad – troserfaringen ifølge Wisløff er/bør være en eventuell kilde for og en forutsetning for forkynnelsen, vil måtte ha en viktig plass.

Det ikke er uvanlig å tenke at troserfaring kommer til uttrykk i form av personlige vitnesbyrd knyttet til åndelige enkeltopplevelser. Vi vil nærme oss vår problemstilling ved først å se

etter den rollen og vurderingen Wisløff gir slike vitnesbyrd. Her finner vi ansatser som peker framover mot vår påfølgende behandling av problemstillingen.

Deretter vil vi undersøke hvordan han betrakter teologiske skoleretninger, åndelige bevegelse og sentrale forkynnere/homiletikere i fortid og samtid når det gjelder troserfaringen i forkynnelsen. Dette gjelder primært retninger og personer som han *både* ble påvirket av og tok stilling til. Siden Wisløff allerede i unge år var svært interessert i kirkehistorie,¹⁰ må vi anta at denne stillingtagen var basert på en reflektert vurdering, og at den derfor vil kunne gi interessante bidrag til hans forståelse av vårt tema.

Det er umulig å løsrive denne delen av undersøkelsen fra Wisløffs forankring i luthersk teologi.¹¹ Men spørsmålet om lov og evangelium og anfektelsen som bakgrunn for troserfaringen i forkynnelsen krever en egen behandling i et lengre avsnitt.

Progresjonen i artikkelen er preget av et visst historisk og biografisk perspektiv, men vi vil likevel behandle kapitlet "Forkynnelsen og troserfaringen" i *Ordet fra Guds munn* fra 1951 mot slutten. I det kapitlet tar han temaet opp til en rolig og faglig drøfting i en viss dialog med J. J. Jansen og Karl Barth. Wisløff hadde allerede på 1940-tallet kommet fram til et avklart syn på vårt tema. Til grunn for hans faglige drøfting i dette kapitlet ligger det grunnsyn vi har gjort rede for med utgangspunkt i øvrige bøker og artikler og i øvrige kapitler i *Ordet fra Guds munn*.

Kilder er

a) *foredrag/artikler* om forkynnelsen eller om nærliggende tema,

b) *fagbøker* der han direkte eller indirekte kommer inn på troserfaringen i forkynnelsen,

c) *oppbyggelsesbøker*,

d) *prekenmanuskripter* fra hans prestedid og

e) *forelesningsnotater* fra hans tid som rektor ved MFs praktisk-teologiske seminar.

Hovedkilder er stoff innen kategorien a og b. Her har jeg hatt særlig glede av materiale fra de første to tiårene av hans virke som prest/teolog. Dermed kunne jeg også se i hvilken grad sentrale momenter i hans grunnsyn preget ham allerede i unge år.

Sporadisk refererer jeg til materiale innen kategoriene c, d og e. Men her finnes det mye som framtidig forskning bør gå dypere og mer systematisk inn i.

I forbindelse med behandlingen av teologiske skoleretninger, åndelige bevegelser og sentrale forkynnere/homiletikere før og under Wisløffs virketid, henvises også til andre kilder (Se oversikt over litteratur og artikler samt sluttnoter). Mange av Wisløffs bøker og artikler ble trykt flere ganger. I sluttnotene henvises til årstallet for første gangs publisering.

Wisløffs egen omvendelse som tema i hans forkynnelse

I boken *I samtale med Carl Fr. Wisløff* fra 1982 er ett kapittel viet temaet "Omvendt som tenåring". Her forteller han om et internasjonalt KFUM-møte i Helsingfors. "Jeg husker tydelig at jeg satt der på et gruppemøte og holdt Bibelen fast i hånden og sa til Gud: 'Nå vil jeg være din!'"¹² Etterpå bekjente han åpent for kameratene at han var blitt omvendt og ikke ville være med på russetidens festliv.

Jeg har funnet bare én direkte referanse til denne opplevelsen i kildematerialet forøvrig. Den er fra en serie foredrag om dåpen i domkirken i Kristiansand i 1943. Her poengterer han at frelsen gis både gjennom dåpen og gjennom Ordets nådemiddel. Omvendelsesopplevelsen skinner igjennom. Han knytter an til en kjent sang:

"Jeg fredløs trett i mange år besværet vandret om ... Det er kraft i Jesu blod å rense hvit som sne.' Denne erfaring har jeg også gjort, men Gud være lovet at det ikke var så mange år, men min sjel var syk og trett og sår inntil jeg fikk dette budskap ..."¹³

Noen sted- og tidfesting gir han heller ikke her. Og uttrykksmåten synes farget av den erkjennelsen han kom fram til etter hvert, gjennom troskampene i "3. gym" og i troens liv videre framover.¹⁴ Selve opplevelsen i Finland ga ham tydeligvis ikke det beste utgangspunktet for å utfolde det som ble hovedpoenget når han senere skrev og talte om troserfaringen eller lot troserfaring avspeiles i forkynnelsen. Dette kommer vi tilbake til.

Åndelige opplevelser og personlige vitnesbyrd

At han viste forståelse for de radikale vendepunkt som mange f. eks. innen vekkelserbevegelserne vitnet om, ser vi i hans positive omtale av "feier'n" på Frogner. "Feier'n" holdt 25-årsjubileum for sin omvendelsesdag.¹⁵ Wisløff forteller også om Ferdinand, en av de første som var blitt omvendt under Anna Iensens virksomhet på Vaterland. Ferdinand sa, etter en prests timelange foredrag om den fortapte sønn: "Ja, korte vitnesbyrd og et klunk på gitar'n, det går til hjertet!" Det lå en snert i ordene, som Wisløff tydeligvis moret seg ved – og skjønte.

Da Wisløff var prest i Birkenes, lærte han for alvor lekmannsbevegelsens møtevirksomhet å kjenne. Her møtte han lekpredikanter, og her var det frie vitnesbyrd på møtene. Mer og mer begynte han å kjenne seg hjemme i lekmannsbevegelsen. Han hørte mange predikanter med en sterkt personlig klang i forkynnelsen. I denne tradisjonen var det ikke uvanlig å berette om konkrete åndelige opplevelser, bl.a. egen omvendelsesopplevelse. Wisløff trivdes godt i dette miljøet. Da en lekpredikant skrøt av en tale Wisløff hadde holdt, og kalte den "et ekte lekmannsvitnesbyrd", opplevde han dette som en god attest å ha med seg da han skulle overta som rektor ved MFs praktisk-teologiske seminar.¹⁶

Ved MF tok han tydeligvis i hvert kull opp *tiltredelsesprekenen* som eget tema. Ifølge forelesningsnotater sa han til studentene: "La ikke tiltredelsesprekenen være en programtale, absolutt ikke. Gi heller et sentralt, personlig vitnesbyrd."¹⁷ Han kunne sitere Wexels som i sin undervisning lot et for presten ransakende spørsmål klinge med: "Er jeg omvendt til Gud?"¹⁸ Dette er avgjørende, for presten skal jo stille tilhørerne overfor et enten – eller. Det må komme til et oppbrudd for den som er uomvendt. "En skal ha det siktet at folk må bli omvendt til Gud ..."¹⁹

Men dette innebærer neppe at han direkte oppmuntret prestene til å legge vekt på sin egen omvendelsesopplevelse i forkynnelsen. Totalt sett er det få referanser til omvendelsesopplevelser, bønnhørelser og konkrete åndelige enkeltopplevelser i Wisløffs bøker, foredrag, prekenmanuskripter og skrevne preken.

Wisløffs avgrensning overfor pinsebevegelsen og senere den karismatiske bevegelsen gjaldt ikke minst deres fokus på åndelige opplevelser og Åndens dåp/fylde. Han tok ved flere anledninger teologiske oppgjør med tanken om en "second blessing". Bak oppgjørene ligger også en sjelesørgerisk bekymring: "En blir så opptatt av sin egen åndelighet og sine egne opplevelser at Jesus ikke får være den første og største. Og så består kristenlivet i et ustanselig jag etter nye opplevelser."²⁰ Tilhørerne "kjører seg trett", eller de opplever noe de tror er den "store" opplevelsen.

Vi finner altså både *åpenhet for* og en viss *reservasjon mot* å legge vekt på åndelige opplevelser i forkynnelsen. Etter hvert i artikkelen vil jeg presentere en mer gjennomreflektert forklaring på denne holdningen. Men da må det teologihistoriske bakteppe for det grunnsyn han fant fram til, spille en vesentlig rolle.

"Strøm og bekker"

Wisløff ble, som alt nevnt, tidlig interessert i kirkehistorie.²¹ Han satte stadig samtidens ulike forkynneridealer i forbindelse med toneangivende retninger og personer i tidligere tider. Et foredrag om forkynnelsen i Kristiansand i 1944 viser dette med all tydelighet.²² Han forholdt seg til mange og til dels ulike røster og retninger og ble negativt eller positivt preget av mange av dem. I samtaleboken fra 1982 omtaler han fire læremestre i sin egen tid: Sin egen far, prof. O. Hallesby, Anna Iensen (som lærte ham å lese Rosenius) og leserne i Birkenes.²³

Disse er likevel bare *eksempler* på viktige personer eller retninger som han visste seg å stå i en bevisst takknemlighetsgjeld til. I foredraget i 1944 sier han – rent prinsipielt: "... vi lever bare i og av den åndelige sammenheng som vi står i som kristne. Selv om de store gjennombruddsmenn gjelder dette i høy grad."²⁴ Forkynnelsen er "større enn den enkelte forkynner". Ved hjelp av metaforen "strøm og bekker" utdyper han dette: Alle forkynnere preges på ulike måter av den store strømmen av forkynnelsen i kirkens liv. Og den store strømmen preges av de bekkene som flyter inn i den.

Når vi nå skal gå nærmere inn på Wisløffs syn på troserfaringens egenart og rolle i for-

kynnelsen, med særlig sikte på forkynnerens egen troserfaring, vil vi derfor se hvordan han på dette punkt vurderer ulike "bekker" som har flytt eller flyter inn i kirkens forkynnelsen. Hans teologihistoriske interesse kan tydelig avspeiles. Hans grunnsyn på forkynnelsen har her et rikt bakteppe.

Wisløff og pietismens "ordo salutis"

Vi vil først gi en kort analyse av impulsene fra *pietismen*. Selv om pietismen ikke var en enhetlig bevegelse, hadde dens ulike "bekker" visse trekk som gjorde det mulig å behandle den under ett. Pietismen preget i virkeligheten mye av kristenlivet i Norge til langt opp på 1900-tallet. Pietistisk forkynnelsen fløt inn i den forkynnelsens "strøm" som Wisløff selv drakk av. Vi vil nå undersøke hvordan han vurderte den profil og plass som troserfaringer hadde i den pietistiske forkynnertradisjon.

Vi oppdager fort at han reserverer seg fra enkeltaspekt ved pietismen. Dette ser vi f.eks. i den faglige artikkelen i TTK der han beskrev og vurderte den særegne form for pietisme som den svenske presten Henric Schartau presenterte.²⁵

Både i Sverige og i Norge kom pietismen til å stå i en viss motsetning til innflytelsen fra Rosenius. Rosenianismen ble nærmest et eget strømdrag; se nedenfor. Det ble til dels skarpe konflikter, særlig omkring "ordo salutis", saliggjørelsens orden (omvendelsesprosessen i dens ulike stadier).²⁶ Wisløff mener likevel at de begge "fant seg innenfor rammen av en luthersk-kirkelig grunntype i sin forkynnelsen",²⁷ og de la begge vekt på forkynnerens egen troserfaring. Forkynneren selv måtte ha erfart noe i livet med Gud, noe som en forventet konsekvenser av – for både innhold og klang i forkynnelsen. I innledningen til artikkelen har vi vist hvordan dette har kunnet slå ut konkret når forkynnere skulle rekrutteres i lekmannsbevegelsen. Men spørsmålet blir likevel *hvilket* innhold og *hvilken* klangfarge det her dreier seg om.

I Danmark-Norge var Erik Pontoppidan fra 17-hundretallet en av pietismens åndelige fedre. Hans katekismeforklaring *Sandhed til Gudfryktighed* "levde" i norsk kristenliv og ble med

opp på prekestolene. Pontoppidan forutsetter hele veien at forkynneren selv må ha kjempet seg gjennom saliggjørelsens orden for at han på en inntrengende måte å kunne applisere den på tilhørerne. Den religionspsykologiske vinklingen er tydelig:

”Vil han (forkynneren) bevæge sine tilhøreres hjerter, må han selv være bevæget ... Han må legge sig efter at forstå sig på det menneskelige hjertes beskaffenhet samt på de ting som mere eller mindre sætte det samme i bevægelse. Den kundskab må han hente dels ved at studere på sit eget hjerte og eftertænke, hvad deri ofte er gået for sig.”²⁸ ”Netop applikationen stiller ganske særlige krav til præsten som sjælesørger, om den skal få nogen effekt.”²⁹

Her til lands ble Hans N. Hauge pietismens plogspiss blant lekfolket. Wisløff siterer Hauges testamente nettopp når det gjelder kriterier for valg av forkynnere.³⁰ I Hauges tenking spiller forkynnerens egne opplevelser en betydelig rolle. Aarflot understreker likevel i sin Haugebiografi at Hauge ikke gir noen ”klar og tydelig utforming av ordo salutis”. Han utvikler riktignok en fyldig lære om omvendelsesprosessen, men ”uten å tilstrebe en enhetlig formel”.³¹ At ordo salutis i mer eller mindre utbygd form hører med til Hauges og haugianismens kristendomsforståelse, er klart. Og liksom hos Hauge selv preges haugianismens forkynnelse av forkynnerens egen subjektive erfaring av denne omvendelsesprosessen.

Flere ganger tar Wisløff forsiktige oppgjør med pietismens tilretteleggelse av saliggjørelsens orden. Allerede i et foredrag for søndagsskolelærere i 1939 går han inn på dette:

”Men forkynnelsen har ofte i den grad vært psykologisk orientert og interessert, at den i ett og alt har vært innstillet på å grave i vårt sjeloliv, vise hvordan den *sovende* synder har det, påpeke hva han føler og opplever i *vekkelsen*, dvele ved hva han innvortes erfarer før, under og etter *omvendelsen*, og hvordan han så endelig føler det når han er frelst. Under denne forkynnelse sitter tilhøreren hele tiden og kjenner på seg selv, tar seg selv på pulsen og tenker i det ene øyeblikk: Jo, nu kjenner jeg mig igjen – og i neste: Nei, dette har jeg ikke erfart.”³²

”En forkynnelse i psykologiske kategorier blir lett en vesentlig lovisk forkynnelse, fordi den hele tiden driver på mig, og atter mig, mine følelser og

mine reaksjoner, mens en bibelsk, evangelisk forkynnelse først og fremst driver på Ham, Ham.”³³

Wisløff var redd at predikantens egen åndelige utvikling blir den norm som tilhøreren vil prøve seg selv på.

Også hos Schartau fant Wisløff stor vekt på saliggjørelsens orden (”nådens ordning”) – riktignok med andre uttrykksmåter og betoning. I foredraget om forkynnelsen i 1944, to år etter publiseringen av artikkelen om Schartaus preker, viser han hvordan *Rosenius* forholdt seg til Schartaus betoning av kristenlivets sjelekamp og selvgranskning. Schartau syntes *Rosenius* gjorde det hele for lett, mens ”*Rosenius* anklager i et brev til Hedberg den samme Schartau for å drive ‘dödande theologico-philosophisk nådawerks-anathomie’. Det var S’s utpregede ordo-salutis-forkynnelse han ikke likte.”³⁴

Sammenhengen i foredraget viser at Wisløff klart sympatiserer med *Rosenius*.

Wisløffs vurdering av erfaringsteologiens og Hallesbys syn på troserfaringen

Missourisynodens dogmatiker Pieper fikk stor betydning for Wisløff. Det var Olav Valensendstad som i 1935 anbefalte ham å lese *Franz Piepers Christliche Dogmatic*.³⁵ I forordet til førsteutgaven av *Jeg vet på hvem jeg tror* skriver Wisløff at han ikke akter å angi kilder for sin bok. ”Likevel vil jeg nevne én bok særskilt: *Franz Piepers Christliche Dogmatics*. Denne står jeg i stor gjeld til, uten å kunne følge den i alt.”³⁶ Det er især Piepers skriftsyn og vurdering av erfaringsteologien som må ha betydd mest når Wisløff skulle gjennomtenke troserfaringens plass og dens rolle i forkynnelsen.

Pieper gjør konsekvent alvor av ”sola scriptura” som kilde og norm for teologi og forkynnelse. Det er for øvrig rimelig å anta at det først var ved å lese Pieper at Wisløff fikk full avklaring når det gjaldt skriftsynet.³⁷ En dimensjon ved dette er at det objektive budskapet i Skriften alltid skal være både læremessig kilde og øverste norm for forkynnelsen. Pieper tar bl.a. kraftige oppgjør med erfaringsteologien, som Hallesby hadde hentet mange impulser fra. Det er især professor Ludwig Ihmels som Pieper går i rette med.

Pieper kan nok gi Ihmels noen anerkjennende ord, men føyer til: "Aber auch Ihmels gelingst es nicht, über den Subjektivismus zu kommen." Frelsesvisshetens grunn ligger utenfor oss selv, i Guds eget ord.³⁸ I erfaringsteologien fant Pieper et klart slektskap med Schleiermacher og hans vekt på den indre religiøse erfaring. I praksis blir forkynnerens egen subjektive følelse av hva som er kristendom, overordnet Skriften.³⁹ Dette gjelder både tilretteleggingen av den kristne lære og spørsmålet om hva det er som skaper troen når Ordet forkynnes.

Forkynnerens egen erfaring kan ikke i seg selv være kilden til den troens gnist Gud skaper i hjertene. Nei: "Christi Wort hat die Eigenschaft, das es selbst den Glauben wirkt ... Luther bringt diese Tatsache durch das Axiom zum Ausdruck: Der Mensch ist certus passive, sicut Verbum Domini est active."⁴⁰ Disse setningene er understreket i det eksemplar av Piepers bok som Wisløff leste. Skriftens egen evne til å overbevise om sin sannhet (Skriftens "autopisti") betones. Pieper tar oppgjør med den måten å tenke på om forholdet mellom *troserkjennelse* og *troserfaring*, som fantes i ulike teologiske skole-retninger i samtiden.

For Wisløff samsvarte nok dette med det grunnsyn han hadde på forhånd. Men det ble forsterket, og det fikk klare følger for hans homiletiske tenking. Han understreker stadig at han med troserfaringer tenker på erfaringer knyttet til *Guds virkning ved sitt ord*.⁴¹

Hallesby fikk i kontakt med den tyske erfaringsteologien impulser som ikke fullt ut korresponderte med pietismen. Gjenfødselen utstyret mennesket med nye kvaliteter; på det punkt er det i og for seg samsvar. Men Hallesby utbygger dette og taler om en ny troens sans og en "potensert bevissthet". Denne er forutsetning for å kunne tenke teologisk etter troens logikk.⁴² Av dette gir det seg selv at Hallesby la vekt på "theologia regenitorum", slik Wisløff også understreker det i sin kirkehistorie. Teologi kan bare drives meningsfullt av den som er gjenfødt. Wisløff skriver:

"Uten å eie erfaring av Åndens virkning kan ingen fatte den åpenbaringsvirkelighet som er teologiens objekt. Hallesby har især lært av Ihmels. Han betoner sterkt theologia regeni-

torum, teologien er de gjenfødte menneskers sak."⁴³

Wisløff deler dette synspunkt; det kommer klart fram allerede i et brev til Hallesby i 1940.⁴⁴ Der var han bekymret over at Leiv Aalen, som nytilsatt ved MF, ikke hadde syn for "theologia regenitorum".⁴⁵ Ved Hallesbys fratreden som akademisk lærer i 1952 omtalte Wisløff Hallesbys vekt på "trosopplevelsens betydning for den kristne erkjennelse". Dette skjedde utelukkende i positive ordelag⁴⁶ og viser at han i hovedsak ønsket å stille seg sammen med Hallesby i dette viktige spørsmålet. Det samme ser vi i artikler i Fast Grunn fra 1970 og 1972.⁴⁷ Den ugjenfødte vil ikke "oppfatte evangeliets budskap i dets indre sammenheng" før han selv erfarer det.⁴⁸ Den subjektive troserfaringen skal riktignok ikke på noe punkt overprøve det som er klart og tydelig uttrykt i Skriften. Men troserfaringen er en umistelig forutsetning for utleggelsen av Skriften og dermed også for forkynnelsen. Dette betonte også Pieper.

I foredraget om forkynnelsen i 1944 forutsetter han at en del forkynnelse i samtiden ikke uten videre er pietistisk i kirkehistorisk forstand, men at den "minner om" pietismen. Uttrykksmåten han der bruker, er beslektet med dem han i 1982 brukte da han beskrev Hallesbys undervisning og forkynnelse. Noen tilhørere tenkte trolig på Hallesby da Wisløff talte:

"Vi får beskrivelsen av hvordan det vakte menneske har det, hva han føler i omvendelsens stund o.s.v. Under dette sitter så tilhørerne og føler seg selv på pulsen, dette kjenner jeg igjen, men dette kjenner jeg ikke igjen. Det er vanskelig at dette kan frigjøre, for det kan bare det evangelium som vender blikket bort fra oss selv hen på Jesus.

Men jeg tenker somme tider at *den psykologiske og viljesbetonte forkynnelse har skapt en centring om jeget, som kan minne om pietismens botskamp og selvransakelse i dens svakeste form, men uten å eie dens etiske alvor*."⁴⁹

I 1982 sa han følgende om Hallesby:

"Han betonte jo veldig sterkt opplevelsen, – man kan tale om opplevelsesteologi. De tyske lærefedre som han fulgte, la stor vekt på opplevelse og erfaring. Det var en retning innen teologien den gangen Hallesby var ung. Her lå hans styrke. Kanskje fulgte det en viss ensidighet med. De personlige erfaringer kunne få hovedvekten på en

slik måte at de historiske kjensgjerninger i kristendommen ikke kom sterkt nok fram. Han orienterte seg mer ut fra saliggjorelsens orden enn ut fra lov og evangelium. Hallesby kunne skildre de forskjellige stadier i omvendelsen på en levende og treffende måte. Men når jeg sier dette, må jeg straks tilføye at budskapet om det fullbrakte frelsesverk også lød sterkt i hans forkynnelse. Mange kom fram til klarhet og frigjørelse ved Hallesbys forkynnelse av evangeliet.⁵⁰

Olav Valen-Sendstad skrev engang: "Det strides om to motiver hos Hallesby: ett som drar tilbake til den gammellutherske, og ett som drar mot moderne psykologisme og historisme. Det er i virkeligheten helt uforenlige motiver."⁵¹ Wisløff hadde nok samme fornemmelse, selv om hans reservasjon overfor Hallesbys tanker om erfaringsaspektet ikke må overbetones.⁵² Han savnet fokus på den dimensjonen ved troserfaringen, som er særlig er knyttet til dialektikken lov og evangelium.

Wisløff og Rosenius' forkynnelse

Det var Anna Lensen som lærte Wisløff å bli glad i Rosenius.

"Jeg fikk se hvor viktig det er å skjelne mellom loven og evangeliet. ... Samvittigheten får hvile i at det ikke er noe av mitt som gjør meg behagelig for Gud. Anna Lensen hadde denne klangen i sitt vitnesbyrd, og jeg er glad for hennes råd om å lese Rosenius."⁵³

Altså hadde han ennå ikke, tidlig i 30-årene, fullt ut skjønnet betydningen av dialektikken lov og evangelium. Hos Rosenius møtte han en sjelesørgerisk tilrettelegging av dette. Den ble så viktig for ham at han senere ønsket å fremme Rosenius-litteratur i kristenfolket. I 40-årene redigerte og oversatte han tre bind av *Skrifter i samling* av Rosenius.⁵⁴ Han siterte ofte Rosenius-verser som la "Ångsliga hjarta, upp ur din dvala, glömm du aldeles bort hva du har".⁵⁵

I en preken fra Birkenes-tiden behandler han teksten om "menighetshyrdene" i Joh 10. Forkynnere som ikke kjenner Jesus som frelseren for fortapte syndere, sier han i prekenmanuskriptet, er leiekarer, ikke hyrder:

"Men det er bare fordi de ikke har gått inn gjennom døren, som er Jesus. Den som har det,

han har som en fortapt synder tatt imot nåde for Jesu skyld. Da får han en ny tone: *For meg!* Det ord om Jesu død og blod..."⁵⁶

Dette er en typisk roseniansk betoning. Fortsettelsen på sangen han refererer til, er: "... det har så sterk en tone". Forkynnelseens grunn-tone skal være ordet om Jesu død og blod for oss, og dette må "hyrdene" selv først erfare om de skal kunne lede sauene. I den grad han i sin prestetid møtte denne grunn-tonen i de troendes vitnesbyrd og hos forkynnere, gledet han seg.

Flere ganger, både skriftlig og muntlig, siterte han et typisk utsagn av Rosenius:

"Jeg ville så inderlig gjerne at mitt kristenliv skulle være fullkomment, og jeg har bedt Gud mer om dette enn om noe annet. Men gjelder det min salighet, da sier jeg så: Jeg vil ikke ha noen annen rettferdighet enn min herre Jesu Kristi rettferdighet. Holder ikke min kristendom prøven, så holder min Herre Kristus."⁵⁷

Wisløff gjorde dette utsagnet til sitt eget, og han viste dermed – indirekte – hvor sentrum skulle være når det gjelder troserfaringen i forkynnelsen.

Wisløff og Olav Valen-Sendstads tilrettelegging av vårt tema

I sitt foredrag om forkynnelsen i 1944 understreker Wisløff nettopp hvor viktig det er å skjelne mellom lov og evangelium, og han føyer til: "En av de gledeligste ting som er skjedd de senere år, er den begynnende erkjennelse av denne saks viktighet."⁵⁸ Hva tenker han da på?

Her kommer vi neppe utenom Wisløffs noe eldre teologkollega Olav Valen-Sendstad (1904–1963). Valen-Sendstad ble banebryter for en bestemt fornyelse av luthersk orientert teologi i vårt land. I 1939 skrev han boken *Drømmen om den frie vilje*, et luthersk preget oppgjør bl.a. med den psykologiske og viljesorienterte forkynnelse i samtiden.⁵⁹ I 1942 hadde han en grundig artikkel om lov og evangelium i *Tidsskrift for Teologi og Kirke* (TTK).⁶⁰

Lekpredikanten Ludvig Hope holdt i 1939 et foredrag for prester om "Svingningar i den kristne forkynning" og siktet trolig til bl.a. Olav Valen-Sendstad når han behandler dem som "meiner seg å svinga attende til de gamle

lutherske kristendomssyn.⁶¹ Hope hadde sett at disse yngre teologene hevdet en gjennomført monergisme i sin soteriologi.⁶² Kanskje kjente han til Wisløffs betoning av lov og evangelium, slik dette samme år kom til uttrykk i foredraget for søndagsskolelærere. Hope var noe reservert overfor Valen-Sendstads rendyrking av "den trellbundne vilje". Valen-Sendstad brukte dessuten ofte sterke ord: "I forskjellen mellom lov og evangelium ligger den hele kristendoms egenart," sier han. "Den som ikke har erkjent og forkynner denne egenart, er ikke en rett kristelig teolog."⁶³

I 1995 skrev Wisløff et brev der han viser at han betraktet Valen-Sendstad som en læremester: "Hans forkynnelse og bøker talte sterkt til meg og utgjør den dag i dag et sterkt innslag i hele min kristne trosholdning – han var for Øivind Andersen og meg som en veiviser."⁶⁴

Selv om Valen-Sendstad er skeptisk overfor visse sider ved Hallesby og hans erfarings-teologi, fører hans syn på lov og evangelium slett ikke til en avskrivning av troserfaringen i kristenlivet og i forkynnelsen.⁶⁵ Hans oppbyggelsesbøker kjennetegnes av vekt på personlig troserfaring, og troserfaringen gjelder primært møtet med Gud i Ordet. "Valen-Sendstad betrakter menneskets eksistensielle erfaring av møtet med lovens og evangeliets Gud som en nødvendig forutsetning for den rette forståelse av Skriftens Gudsåpenbaring."⁶⁶

Eugene L. Boe skriver i sin avhandling: "It seems very probable that in the areas of Law and Gospel, Scripture, the Lutheran confessions, and the will, Valen-Sendstad was an influence on Wisløff's theology, even though he does not say so directly."⁶⁷ At Wisløff mot slutten av livet likevel åpent kunne innrømme sin avhengighet av Valen-Sendstad, må ha gått Boe forbi.

Når Wisløff i det omtalte brevet nevner Øivind Andersens navn, er det neppe bare for å ære en da avdød venn og kollega. Andersen la nettopp særlig vekt på erfaringsdimensjonen ved dialektikken lov og evangelium. Ja, det dominerte hans forkynnelse. Det fører for langt å dokumentere dette, men det er ingen tvil om at Wisløff allerede i 1944 opplevde seg selv å stå i det samme strømdrag som Valen-Sendstad og Andersen hva angår vårt tema.

Konkluderende kan vi si at Valen-Sendstad og Wisløff sto sammen med Hallesby i kampen mot den delen av den nyprotestantiske teologi som den liberale fløyen i kirken representerte. Det gjaldt å hegne om de bærende objektive grunnsannheter til frelse slik disse uttrykkes i vår apostoliske tro. Når det gjaldt å tilrettelegge forholdet troserfaringen og forkynnelsen går de derimot en annen vei.

Wisløff lærte forøvrig å sette pris på bøkene etter en tidligere stridsmann i kirken, biskop Heuch.⁶⁸ Heuchs oppgjør med formidlings-teologien rundt 1900 var også en kraftig understrekning av de objektive frelsessannheter slik vår bekjennelse vitner om dem. Dette hører hos ham *sammen med* den troserfaringen som Guds ord skaper i hjertene når det blir tilsagt tilhørerne som lov og evangelium.⁶⁹

Lov og evangelium – og troserfaringen i forkynnelsen

Som vi har sett, knyttes troserfaringen hos Wisløff primært opp mot dialektikken lov og evangelium. Nå vil vi nærmere utrede denne sammenhengen.

I foredraget "Lov og evangelium i forkynnelsen for barn" for søndagsskolelærere fra 1939 gjør han allerede i innledningen klart at personlig erfaring/opplevelse er nødvendig:

"Hvis vi ikke kjenner evangeliet om Jesus i en personlig opplevelse, så kan flott arrangerte møteopplegg ikke være noen erstatning ... All forkynnelse, både for barn og voksne, skal gi svar på dette hjertes spørsmål: Hvordan skal jeg bli et Guds barn? Og forkynnelsen skal gi sitt svar ut fra Bibelen, og ut fra personlig erfaring."⁷⁰

Troserfaringen som skapes når Ånden får bruke lov og evangelium i hjertene, er avgjørende for et frigjort trosliv, og

"... all fred og salighet kommer av at forkynneren og den som hører kan skjelve mellom lov og evangelium. Liksom all tvil og vanmakt, all vrang lære og død fromhet har sin kilde i det at det ikke blir skjelnet mellom lov og evangelium."⁷¹

Uttrykksmåtene i foredraget i 1944 var i grunntrekk de samme. Loven anklager og dømmer. Den er Gud selv i hans hellighet, og synderen opplever seg anklaget og fordømt. Evangeliet er

et helt annet ord. Det er et ord om ufortjent nåde for Jesu skyld. Det løser synderen ut av lovens grep og setter ham i frihet. Evangeliet er et "skapermiddel" som Gud skaper troen ved. Troen er responsen på tilsagnet om tilgivelse, frelse og evig liv.⁷² Forkynneren må absolutt unngå vilkår og forbehold når han forkynner evangeliet. Evangeliet "bygger ikke på omvendelsen og troen", men troen bygger på evangeliet. Det heter ikke: Tro, så er Gud nådig! Men: Tro for Gud er nådig for Jesu skyld."⁷³

Han siterte ofte ordene i CA 20, ikke minst når han talte om boten: "Hele denne læren må føres tilbake til den nevnte kampen i den forskrekkede samvittighet, og den kan ikke forstås uten denne kamp." Dette utdypet han i korte artikler og leserinnlegg endatil i høy alder:

"Tal til folket om deres synder, konfronter oss som hører med lovens lys over det vi har syndet mot Gud! Da kan samvittigheten vekkes. Og da skal evangeliet få vekke troen på Jesus."⁷⁴

I prekenlæren av 1951⁷⁵ går han utførlig inn på dette tema. Gud trer i Ordet fram på to helt forskjellige måter: I loven møter han synderen med sin vrede (Guds fremmede gjerning). I evangeliet møter han synderen med ren og ufortjent godhet på grunnlag av Kristi forsoningsgjerning (Guds egentlige gjerning). "Denne åndelige erfaring er umistelig for forkynneren," sier han og henviser nettopp til uttrykket "kampen i samvittigheten" i CA 20.⁷⁶ Våre lutherske bekjennesskrifter taler på "utallige steder" om at man i anfektelsen "føler" og "erfarer" Guds vrede.⁷⁷ Loven anklager alltid. Forkynnelsen må på ny og på ny føre tilhørerne fram til glede og fred og frelsesvisshet. Det skjer ved evangeliet.

I et foredrag om det nye ved Luthers kristendomsforståelse, fra 1967, skriver han:

"Men – og det er det andre nye – dette fatter ingen før han lærer å skjelne mellom lov og evangelium ... Så gjelder det å kunne skjelne mellom lovens ord, som dømmer og krever, og evangeliets ord, som trøster og gir liv. I den troendes samvittighet skal evangeliet alene herske, bare det skal være min tilflukt og min fred."⁷⁸

Kristus alene er vår rettferdighet for Gud, og frelsesvissheten er forankret der. Dette har en erfaringsdimensjon, og uten selv å kjenne denne, vil forkynneren ikke kunne hjelpe folk til frelsesvisshet.

I prekenlæren fører han enda sterkere enn i de tidligere foredragene inn begrepet *Guds vrede* når han omtaler lovens andre bruk.⁷⁹ På 70-tallet understreker han det samme med stor konsekvens f. eks. i sine oppgjør med frelsesforståelsen hos ledende menn i Kirkenes Verdensråd (KV). "Det er kanskje paradoksalt å si det, men vår egentlige nød – det er Gud," sier han og refererer til flere steder i Romerbrevet.⁸⁰ Frelsen er å få sine synder tilgitt. Ved det unnløyer vi Guds vrede og opplever hans ufattelige kjærlighet. Den "spenningen i Gud" som Wisløff mener kjennetegner Bibelens gudsbilde, og som også preget hans artikkel om forsoningen i TTK i 1950,⁸¹ er altså ikke bare en teoretisk tankemodell, men avgjørende rent sjelsesørgisk: "... utenom Kristus er det ingen nåde. Men i Kristus er det bare nåde, ingen dom, bare tilgivelse, kjærlighet. Å, forunderlige evangelium. Det gjorde Gud."⁸²

Utbruddet "Å, forunderlige evangelium" kom tydeligvis spontant, og tilhørerne måtte tenke at Wisløff her avspeilte egen troserfaring.⁸³

I en preken (over Matt 17,1-8) om "Den store opplevelse" bruker han begrepet *sterke opplevelser*, og disse fører til at man

"kjenner både forferdelsen for hans hellighet og gleden over hans uforskyldte nåde – uten dette blir det ingen kraft over vitnesbyrdet, verken på tomannshånd eller i forsamlingen. Hva skulle egentlig den ha å si, som ikke har opplevd noe sammen med Jesus?"⁸⁴

Wisløffs kollega ved MF, Leiv Aalen, kom til å prege studentene sterkt. Selv om han ikke ville gjøre gjensfødselen til forutsetning for teologisk arbeid, regnet han likevel med troserfaringen som en realitet. Hegstad har redegjort for dette i sin avhandling.⁸⁵ Setter en Wisløffs tilretteleggelse i relieff til Aalens, synes nettopp erfaringen av Guds ord i lov og evangelium å tre tydeligere fram hos Wisløff. Det er erfaringen av "forferdelsen for hans (Guds) hellighet og gleden over hans uforskyldte nåde" som spiller den avgjørende rollen.

Dette er referanserammen når han taler og skriver om anfeltelsesteologi/korsteologi. Han refererer som Luther ofte til episoden i 2 Mos 33,18–23.⁸⁶ Der ber Moses om å få se Guds herlighet, men Gud plasserer han i en fjellkløft og lar ham bare se seg bakfra. I denne sammenhengen understreker han *hva slags opplevelser* som skaper de troserfaringene han mener predikanten må ha. Troen bygger ikke på opplevelser, sier han. ”Nei, og en kunne sette det hele på spissen og si at tro er *det motsatte* av opplevelser, for så vidt som vi alltid vandrer i tro, ikke i beskuelse. (2 Kor 5,7). Hva blir så konsekvensen, skal vi ikke vitne om våre opplevelser og erfaringer?”⁸⁷ Han refererer så til Luther og sier:

”Luther taler mye om sine i opplevelser og sin troserfaring, og det gjør han ikke bare i sine prekener, men også i sine forelesninger for studentene. Men legg merke til *hva* det er han vitner om.

Det er svært lite å finne i Luthers prekener om ytre omstendigheter omkring hans omvendelse og åndelige frigjøring. Han har ganske visst fortalt hvordan han fikk lys over hva ’Guds rettferdighet’ betyr i Skriften. Men i hans prekener er det ikke mye å finne om tid og sted og ytre forhold.

Har han da ikke noe å fortelle om sine erfaringer? Jo, i høy grad. Men da gjelder det troens opplevelser i møte med Guds ord. Opplevelsen av dommen i samvittigheten, vissheten om å stå for Gud. Og det er ikke bare en opplevelse og erfaring som hendte en gang i livet, da en ble omvendt – og siden ikke mer. Nei, anfeltelsen er aldri langt unna.”⁸⁸

I en anmeldelse av Valen-Sendstads analyse av radioprekener i 1949–1950, tegner Wisløff et bilde av samtidens forkynnelse. Den er i utakt med ”Luther og de gamle”:

”... dels har de åndelige erfaringer, som man har visst å tale om, mer vært knyttet til opplevelser av førelse og ledelse i livets konkrete valgsituasjoner, og har hatt svært lite med de åndelige erfaringer under Guds lov og Guds evangelium å gjøre. Endelig har de åndelige erfaringer ... stundom vært ensidig knyttet til vekkelsen og omvendelsen, mens de hos Luther og de gamle ikke minst hørte hjemme i den store sammenhengen som kan sammenfattes under ordet ’anfeltelse’.”⁸⁹

”... de åndelige erfaringer under Guds lov og Guds evangelium” – der er kjernepunktet. Erfaringen av anfeltelsen – og trøsten i anfeltelsen – skulle etter hans syn prege forkynneren. Uten denne referanserammen vil ikke forkynnelsen være evangelisk-luthersk.⁹⁰ Her er *hovedgrunnen* til den reservasjonen Wisløff må ha hatt mot å legge stor vekt på omvendelsesopplevelser, bønnhørelser og andre konkrete åndelige opplevelser, jfr. begynnelsen av artikkelen.

Wisløffs faglige behandling av ”Forkynnelsen og troserfaringen” i hans prekenlære

Med den teologiske referanserammen vi i denne artikkelen har funnet, er det ikke overraskende at Wisløff både *anerkjenner* visse sider ved og *reserverer seg mot* visse sider ved presten J. J. Jansens engasjerende framstilling i hans bok ”Forkyndelsen”.⁹¹ I Norge var Jansens bok den siste som ga en relativt utførlig behandling av kirkens forkynnelse før Wisløffs prekenlære kom. Den fortjente betegnelsen homiletikk. Derfor måtte Wisløff forholde seg til den. Kapitlet om ”Forkynnelsen og troserfaringen” i Wisløffs bok starter nettopp med det mest kjente Jansen-sitatet: ”Hvert ord levet, før det ble talt.”⁹² Wisløff anbefaler alle prester med faste mellomrom å lese kapitlet med denne overskriften i Jansens bok. For det er meget her som er rett og sant, sier han. Jansen utfordrer forkynnerne når det gjelder deres eget gudsliv. Deres lepper må berøres av ilden fra Herrens alter. En kan ikke erstatte personlig hengivelse og opplevelse med ”en desto sterkere ortodoksi”. ”Oplevelsens Princip” er avgjørende for forkynnelsen.⁹³ For: ”Kun det bliver levende hos Tilhørerne, der er selvstendig oplevet og tilegnet af Taleren.”⁹⁴

Men Wisløff har to alvorlige innvendinger:

For det første gjør ikke Jansen alvor av skriftordets iboende kraft og evne. Her aner vi det skriftsyn Wisløff tilegnet seg allerede i 30-årene, jfr. Piepers tilretteleggelse av Skriftens ”autopisti”, som fikk så stor betydning for ham.

For det andre skiller Jansen mellom ”kerygma” og ”martyria” – budskap og vitnesbyrd. Budskapet og vitnesbyrdet er ifølge Jansen

to konsentriske sirkler der det første alltid er større enn det siste. Det som ikke dekkes av den innerste sirkelen, når en ikke fram med fra prekestolen.

Wisløff imøtegår dette. De objektive frelses-sannhetene må forkynnes uansett graden av subjektiv opplevelse hos predikanten. Paulus kunne neppe la temaet nattverden ligge for en tid (slik Jansen syntes han måtte), om det for øyeblikket ikke hadde noen stor opplevelsesmessig betydning for ham. Wisløff vil gjøre alvor av at Skriften er overordnet opplevelsen/erfaringen som norm for forkynnelsens innhold. Og preken er ikke bare "martyria" etter Jansens forståelse av begrepet. Det er "kerygma".

Men når dette er sagt, utfolder Wisløff hvordan mangelen på troserfaring hos en uomvendt predikant likevel er skjebnesvanger for forkynnelsens profil. Forkynneren må gå i erfaringens skole der Ånden er læremester. Ånden lærer en å klamre seg til Guds Ord og til Jesus alene. Slik lærer han å forstå budskapet bedre og bedre.

"Men denne utvidelse av den personlige erfaring er ikke å sammenligne med smågutten som etter hvert får bruk for flere og flere av byggeklossene i skrinet. Den er mer å sammenligne med den syke, pleiepasienten, som etter hvert får mer og mer får bruk for legen – fordi han fatter større og større tillit til ham."⁹⁵

Dermed trer Wisløff fram med en, i forhold til Jansen, alternativ måte å tilrettelegge forkynnerens troserfaring på.

Etter presentasjonen av Jansens posisjon, sier han at det nå er "befriende" å stifte bekjentskap med Karl Barths skrift *Der Christ als Zeuge*. Gud har sak med menneskene, sier Barth, og Gud er selv den som vitner mot oss. Det er Guds vitnesbyrd vi skal formidle, alt subjektivt skal sjaltes ut. Wisløff sammenfatter Barths posisjon slik: "I sitt vitnesbyrd er en kristen på flukt fra alt sitt eget."⁹⁶

Han har imidlertid også sterke reservasjoner mot Barths framstilling. For det første er ikke den kristnes *liv* likegyldig når det gjelder ordets vitnesbyrd. For det andre: Selv om forkynnelsen ikke har noen annen *kilde* enn Guds vitnesbyrd i Skriften, kan ingen forstå og formidle dette

vitnesbyrd rett uten å ha "erfart dets sannhet og tilegnet seg det som sin egen åndelige eiendom."⁹⁷

Ifølge Boe var Wisløff "strongly influenced" av Valen-Sendstads bok om Karl Barth, særlig siste halvdel av boken.⁹⁸ Wisløffs forbehold når det gjelder Barths tanker om forkynnelsen, er preget av denne bokens oppgjør med Barths dialektiske teologi som helhet. Johannes Sme-mo hadde allerede i 1927 en relativt positiv framstilling av Barths teologi.⁹⁹ Han verdsatte især Barths oppgjør med den liberale teologi. På det punkt er Wisløff enig. Men for Wisløff er Barths monisme et avgjørende problem. Barth regner ikke med at Gud handler med mennesker på to måter – ved lov og evangelium. Nåde og krav, gave og oppgave, er to sider ved Guds *ene handlemåte*, ifølge ham. I prekenlæren understreker Wisløff at dette fører til en sammenblanding av rettferdiggjørelse og helliggjørelse. Skjelner en ikke her, blir resultatet åndelig forvirring. Predikanter som av personlig erfaring har opplevd klarhet her, bærer med seg den grunn-tonen i forkynnelsen som er så viktig for et frigjort kristenliv. Prekenlæren kan ikke tas til inntekt for en begrensning av tema-områder og tekster i forkynnelsen. Men "grunn-tonen" vil klinge med når en preker – uansett tekst.¹⁰⁰

Wisløffs tilretteleggelse i prekenlæren svarer dermed godt med det vi kunne forvente ut fra den forutgående behandlingen av vårt tema i artikkelen.

Sammenfatning

Vår problemstilling var *Wisløffs tilretteleggelse av troserfaringen i forkynnelsen med særlig fokus på forkynnerens egen troserfaring*.

Vi har sett at Wisløff avklarer og utfolder sitt syn allerede i 30-årene og begynnelsen av 40-årene. Dette skjer i dialog med ulike synsmåter og tradisjoner han møtte i kirkehistorien og hos retninger og enkeltpersoner i samtiden.

På den ene siden har hans tilretteleggelse nær sammenheng med det *skriftsynet* han tidlig tilegnet seg. Religiøse opplevelser og personlig gudserfaring kan verken løses fra eller sideordnes/overordnes Skriften som den normerende norm for forkynnelse og lære. Spørsmålet

om troserfaringen bør kunne være *kilde* for forkynnelsen, reist under "Problemstilling ...", besvares derfor rent prinsipielt med et nei. Og alle sider ved Guds råd, slik vi lærer dem å kjenne i Skriften, skal forkynnes – selv om forkynneren rent subjektivt ikke måtte ha et bevisst erfaringsforhold til dem.

På den andre siden understreker han at troserfaringen er nødvendig for å forstå og formidle Skriftens budskap. Dette har sammenheng med hans syn på "theologia regenitorum". På dette punkt plasserer han seg nær professor O. Hallesby. Det er den som er gjenfødt og lever med Gud, som kan gripe Skriftens budskap i dets indre sammenheng. Spørsmålet om troserfaringen som *forutsetning* for forkynnelsen, reist under "Problemstilling ...", besvares derfor rent prinsipielt med et ja.

Men når det så blir spørsmål om *hva slags* troserfaring han særlig tenker på, ser vi hvor sterkt hans forankring i luthersk teologi spiller inn. Ikke minst gjennom møtet med Anna Iensen og hennes roseniansk pregede vitnesbyrd, møtet med dogmatikeren Pieper og teologkollegaen Olav Valen-Sendstad blir skjelningen mellom lov og evangelium dominerende i hans tenking.

Forkynnelsen må gjerne avspeile konkrete omvendelsesopplevelser, opplevelser av Åndens ledelse, av bønnehørelser osv. Men når Wisløff såpass sjelden direkte oppmuntrer til å trekke inn slike opplevelser i forkynnelsen, har det sammenheng med den – etter hans mening – uheldige jakt på opplevelser som dette *kan* føre med seg. Og fokus på "ordo salutis", selve omvendelsesprosessen, *kan* føre til en usunn skjematisme og selvsentring.

Forutsetningen for en sunn og frigjørende forkynnelsen er nemlig den troserfaringen som er skapt i møte med Guds ords tiltale i loven og evangeliet. Dette er ikke bare en engangsopplevelse, men en erfaring som Gud på nytt og på nytt gir oss, ja, en grunnerfaring i kristenlivet. Vi rystes av Guds hellige lov og trøstes av evangeliet om hans Sønn. Når forkynneren gjennom anfeltelsen ledes fram til hvile ved troen på de objektive frelsende kjensgjerningene knyttet til Jesus alene, og når han får leve i dette kristenlivets grunnvilkår, vil forkynnelsen

bæres av en frigjørende grunntone. Da vil den bidra til å føre tilhørerne til åndelig visshet og glede.

Litteraturliste

- Aarflot, A., 1969: *Tro og lydighet. Hans Nielsen Hauges kristendomsforståelse*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Amlie, P., 1872: *Nogle Ord om de nye og gamle Arbeidere i Herrens Vingaard*, Christiania: Udgiverens Forlag.
- Boe, E. L., 1999: *A study in the theology of Carl Fr. Wisløff*, St. Louis: Concordia Publishing House.
- Brilioth, Y., 1945: *Predikans historia*, Lund: Gleerups.
- Bøe, s (red.), 2008: *Teologen Carl Fr. Wisløff. En antologi hundre år etter hans fødsel*, Oslo: FMH-forlaget.
- Nørager Pedersen, A.F., 1980: *Prædikenens idehistorie*, København: Gyldendal.
- Jansen, J. J., 1906: *Forkyndelsen. Et livsspørsmål for kirke og folk*, Kristiania: Aschehoug & Co.
- Grandhagen, E., 1985: *I Kristi sted. Om forkynnelsen av Guds ord*, Oslo: Misjonssentralen. I kommisjon Lunde Forlag og Bokhandel A/S.
- Hallesby, O., 1920: *Den kristelige troslære. I) Principlæren*, Kristiania: Lutherstiftelsens Forlag.
- Hegstad, H., 1993: *Transcendens og inkarnasjon. Troserkjennelsens problem i Leiv Aalens teologi*, Oslo: Solum Forlag.
- Hope, L., Amdahl E. og Lavik, N., 1939: *Svingningar i den kristne forkynning. Legmandsarbeidet og kirkens arbeide. Organiseringsarbeid, vekkjing og sjelesorg*, Bergen: Lunde og Cos Forlag.
- Høiesen, O. B., 1999: *Skrifter om troen og forkynnelsen. Olav Valen-Sendstad. Samlede verker. Bind I–III*, Stavanger: E. A. C. Eikenes Forlag.
- Pieper, F., 1924: *Christliche Dogmatik, Erster Band*, St. Louis: Concordia Publishing House.
- Sangboken Syng for Herren*, revidert utgave 1983, utgitt av en rekke kristelige organisasjoner, i kommisjon Lunde Forlag og Bokhandel A/S.
- Sjaastad, E., 1982: *I samtale med Carl Fr. Wisløff*, Oslo: Lunde Forlag.
- Teigen, A. H., 2006: *Gudserkjennelsens problem Olav Valen-Sendstads teologi*, Oslo: Studiebibliotek for Bibel og misjon nr. 15. Fjellhaug Misjonshøgskole (FMH).
- Valen-Sendstad, O., 1935: *Karl Barths panteistiske teologi og den norske kirke*, Oslo: Lutherstiftelsens Forlag.
- Valen-Sendstad, O., 1936: *Forsonet med Gud*, Oslo: Lutherstiftelsens Forlag.
- ...
- Wisløff, C. Fr., 1939: *Lov og evangelium i forkynnelsen for barn*, Oslo: Norsk Søndagsskoleforbunds Forlag. Foredraget er gjengitt i *Lederhjelpserien, Grunnbok*, Oslo: Misjonssentralen 1980, og det siteres derfra.
- Wisløff, C. Fr., 1943: *Dåpen. Referat av sogneprest Carl Fr. Wisløffs foredrag i domkirken oktober 1943*, Kristiansand S.: Ynglingeforeningen.
- Wisløff, C. Fr., 1944: *Forkynnelsen og noen ord om de krav som må stilles til den*, Oslo: Norges Kristelige Student og Gymnasiastlag (NKSJ).
- Wisløff, C. Fr., 1951 a: *Ordet fra Guds munn*, Oslo: Lunde Forlag, revidert utgave av 1978.
- Wisløff, C. Fr., 1951 b: *Jeg vet på hvem jeg tror*, Bergen: Lunde & Cos Forlag.
- Wisløff, C. Fr., 1971: *Norsk kirkehistorie, bind III*, Oslo: Lutherstiftelsen.
- Wisløff, C. Fr., 1976: *Lyset skinner i mørket*, Oslo: Lunde Forlag.
- Wisløff, C. Fr., 1978 a: *Utvelgelsen i Kristus*, Oslo: Lunde Forlag.

Wisløff, C. Fr. 1983: *Martin Luthers teologi*, Oslo: Lunde Forlag.

Wisløff, C. Fr., 1993: *Fullfør din tjeneste!* Oslo: Lunde forlag.

Artikler:

Engedal, L. G., 2006: "Gudserfaring og identitetsdannelse", i Henriksen, J.O. *Tro. 13 essays om tro*, Oslo: Kom forlag as.

Hunnestad, S., 1985: "Forkynnelsens form", i Grandhagen, E., *I Kristi sted*, s 17–22.

Helland, B., 1985: "Har han gnisten?", i Grandhagen, *I Kristi sted*, s 51–54.

Mäkelä, R., 2008: "'Et særdeles herlig lys': Lov og evangelium hos Carl Fr. Wisløff", i Bøe (red.), *Teologien Carl Fr. Wisløff: En antologi hundre år etter hans fødsel*, Oslo: FMH-forlaget, s 45–55.

Sjaastad, E., 2008: "Hva er aktuell forkynnelse?" i Bøe, *Teologien Carl Fr. Wisløff. En antologi hundre år etter hans fødsel*, Oslo: FMH-forlaget, s 144–165.

Valen-Sendstad, O., 1942: "Begrepene lov og evangelium" i *Tidsskrift for teologi og kirke* (TTK), s 1–16.

Valen-Sendstad, O. 1949 og 1950: "Nåtidig forkynnelse i Norge. En årgang radioprekener i søkelyset." Fire artikler av dr. philos Olav Valen-Sendstad", i *Fast Grunn* 1949, nr. 5 og 6, 1950 nr. 1 og 2.

...
Wisløff, C. Fr., 1938: "Hvor er grensen mellom det feilfrie og det feilbare i Skriften? Svar til Stipendiat Ivar P. Seierstad" i *Tidsskrift for Teologi og Kirke* (TTK), s 133–142.

Wisløff, C. Fr. 1942: "Schartaus prekeners. Forsøk på en systematisk oversikt, særlig med tanke på forkynnelsen av nådens ordning", i *Tidsskrift for teologi og kirke* (TTK), s 85–95 og 124–137.

Wisløff, C. Fr., 1950 a: "Valen-Sendstads prekenkritikk", i *Luthersk Kirketidende*, s 502–208.

Wisløff, C. Fr., 1950 b: "Kristi kamp og seier som motiv i forkynnelsen", i *Tidsskrift for Teologi og kirke* (TTK), s 168–184.

Wisløff, C. Fr., 1952: "Ved professor Hallesbys fratredelse som akademisk lærer", i *Luthersk Kirketidende*, s 209–211.

Wisløff, C. Fr., 1967: "Hva er egentlig det nye i Martin Luthers kristendomsforståelse?", i *Prismet*, s 184–188, Oslo: IKO, gjengitt i Wisløff, 1993, s 187–190.

Wisløff, C. Fr., 1970: "Bibelsyn og bibelbruk", i *Fast Grunn*, nr. 5, s 197.

Wisløff, C. Fr., 1971: "Arven fra Hans Nielsen Hauge", i *Fast Grunn*, nr. 3, gjengitt i *Fullfør din tjeneste*, s 205–215

Wisløff, C. Fr., 1972 a: "Guds ord står fast", i *En grunn å stå på, en kurs å følge*, Oslo: Bilag til Utsyn, juni, gjengitt i Wisløff 1993, s 191–204.

Wisløff, C. Fr., 1972 b: "Hallesby som lærefader", i *Fast Grunn* nr. 6, 1972, s 323–327.

Wisløff, C. Fr., 1972 c: "Misjons – Guds redningsaksjon", i Wisløff, C. Fr., Beyerhaus, P. m.fl., *Misjons – Guds redningsaksjon*, s 9–20.

Wisløff, C. Fr., 1978 b: "Under korsets tegn", i *Sambåndet*, Bergen. Finnes i Wisløff 1993, s 255–260.

Wisløff, C. Fr., 1982: "Korsteologi og herlighetsteologi", i *Fast Grunn*, nr. 1. Finnes i Wisløff 1993, s 156–172.

Wisløff, C. Fr., 1989: "Vekkelse", i *Dagen*, 24. juni.

Wisløff, C. Fr., 1993: "Rosenius som sjelesørger", i Wisløff 1993, s 131–39.

Fra NLM-arkivet

NLM-arkivet, Carl Fr. Wisløff, Ga 0003.

NLM-arkivet, Carl Fr. Wisløff, Ia-0001.

NLM-arkivet, Carl Fr. Wisløff, DA 0001.

Noter

1 Carl Fr. Wisløff (f. 1908) ble cand. theol. fra MF 1932. I tiden 1932–1940 var han først hjelpeprest, deretter sokneprest i Vaterland småkirke i Oslo. Den første tiden i Vaterland var han også sekretær for Norges Kristelige Student- og Gymnasistlag. Fra 1940–1947 var han sokneprest i Birkenes prestegjeld i Agder. Fra 1947 var han rektor ved MFs praktisk-teologiske seminar, fra 1961 professor i kirkehistorie samme sted inntil han gikk av i 1975. Oversikt over hans skriftlige produksjon finnes i Bøe (red.), s 239–268.

2 Brilioth, 1945, s 9.

3 Nørager Pedersen, 1980, s 287.

4 Jansen, 1906, bl.a. kapitlene "Oplevet kristendom" og "Hvert Ord levet, før det blev talt", s 32–63.

5 Hunnestad, 1985, s 21.

6 Helland, 1985, s 51.

7 Omvendelsesopplevelsen kan skildres med sterke ord: "Ja den dagen, å for sæle! Aldri meir eg gløymmer den." (*Sangboken*, 1983, nr. 334. Sitatet er hentet fra refrenget.) "Det kan ei forklares, det må blott erfares hvor salig det er hos Jesus." (*Sangboken Syng for Herren*, 1983, nr. 361, v. 3.) Mange lekpredikanter har gjort slike formuleringer til sine egne.

8 Prof. Engedal knytter i en forstand sammen disse typene når han taler om gudsnærvær og gudserfaring i "det alminnelige livets hellighet". "Denne troserfaring utvider og utdyper det bildet av den empiriske virkelighet som vitenskapen tegner." (Engedal, 2006, s 107–108).

9 Wisløff plasserer slike erfaringer inn i en referanseramme der skapelsesteologien og regimentslæren er viktige bærebjelker (Se bl.a. Wisløff, 1985, s 192–207). Det faller utenfor målsetting for denne artikkelens å gå inn på Wisløffs tilretteleggelse av dette.

10 Sjaastad, 1982, s 54.

11 En av hans mest anerkjente bøker er *Martin Luthers teologi* (Wisløff, 1983).

12 Sjaastad, 1982, s 24.

13 Wisløff, 1943, s 15.

14 Sjaastad, 1982, s 25.

15 Sjaastad, 1982, s 53.

16 Sjaastad, 1982, s 62.

17 NLM-arkivet, Carl Fr. Wisløff, GA 0003. På forelesningsnotatene har han skrevet ned ulike årstall som angir hvilke studentkull han benyttet dem for.

18 NLM-arkivet GA0003, s 70.

19 Sjaastad, 1982, s 75.

20 Wisløff, 1978 a, s 92. Han var for øvrig svært tidlig ute med å advare mot den karismatiske bevegelsen, og han kunne bruke skarpe ord mot Aril Edvardsens og andres "opplevelsesøkumenikk".

21 "... for meg som var glad i kirkehistorie, var alt dette interessant stoff," sier han om det Anna Iensen tidlig i 30-årene fortalte ham om sine åndelige røtter. (Sjaastad, 1982, s 54).

22 Wisløff 1944.

23 Sjaastad, 1982, s 36; 54; 59. Se for øvrig fotnote 1.

24 Wisløff, 1944, s 1.

25 Wisløff, 1942, s 85-95 og 124-137. Presten Henric Schartau (f.1757 i Malmö, død 1825 i Lund) fikk stor betydning for vestsvensk kirkeliv.

26 Amlie, 1872.

27 Wisløff, 1944, s 5.

28 Nørager Pedersen, 1985, s 252.

29 Nørager Pedersen, 1980, s 258.

30 "Den som skal lære eller undervise andre, særlig da den som skal reise omkring i slikt ærend, bør ikke være en som nylig er blitt en troende. Likevel kan også en slik få

- virke når det skjer under de eldstes tilsyn. Men ingen bør lære andre uten det er bevist at han selv i sannhet er omvendt og i sitt liv har vist omvendelsens verdige frukter. Og enda skal han stå under de eldstes tilsyn og nøyaktige prøvelse, om han daglig vokser nedad i seg selv i en dyp erkjennelse ikke alene av sine synder, men også av sin egen avmakt, om han finnes å være prøvet i fristelser og trengsel, og endelig om han har innsikt i Guds ord, så det ene ikke motsier det annet i hans tale." (Dette er et sitat fra Hauges testamente.) (Wisløff, 1971, s 213).
- 31 Aarflot, 1969, s 213–215.
- 32 Wisløff, 1939, s 26. Det som her er sitert, er kuttet ut i de senere opplag av dette heftet (1970/1995). Kanskje skjedde det etter anbefaling eller godkjenning av Wisløff selv fordi han ikke lenger ville uttale seg så kategorisk? Det kunne oppleves som harselas over personer og bevegelser som han i senere år nettopp ikke ville uttrykke så stor avstand til. Denne bestemte religionspsykologiske tilretteleggelsen av saliggjørelsens orden var for øvrig ikke problemet i forkynnelsen i Norge de senere årtiene av hans liv.
- 33 Wisløff, 1939, s 26–27.
- 34 Wisløff, 1944, s 4.
- 35 Boe, 1999, s 103. Se også sitat av Helge Fæhn i fotnote 193, s 136 i samme bok.
- 36 Wisløff, 1951 b, s 7.
- 37 Bl.a. i dialogen med I. P. Seierstad, se Wisløff, 1938.
- 38 Pieper, 1924, s 143
- 39 "Es ist die tatsache, dass die Erlebnistheologie nicht eine gläubige, sondern eine *kritische* Stellung gegen Gottes Wort und damit gegen Gottes selbst einnimmt... Weil sie die Schrift als Gottes unfehlbares Wort verwirft, so hat sie sich auf das 'religiöse Erlebnis' des theologisierenden Subjekts zurückgezogen und examiniert und kritisiert von hier aus die Heilige Schrift. ... Die Erlebnistheologie ist die Theologie der Erhebung *über* Gottes Wort." (Pieper, 1924, s 141.) Dette sitatet er et av flere lignende som Wisløff har understreket eller satt strek i margin ved.
- 40 Pieper, 1924, s 125.
- 41 Se for eksempel Wisløff, 1982, s 162.
- 42 Hallesby, 1920, s 21; 33–34.
- 43 Wisløff, 1971, s 306.
- 44 NLM-arkivet DA 0001.
- 45 I Hegstads avhandling om Leiv Aalen syn på troserkjennelsen blir det klargjort hvordan Aalen egentlig tenker. Gjenfødselen som forutsetning for rett skriftutleggelse er "en variant av nyprotestantismens mange forsøk på å supplere skriftprinsippet med andre prinsipper (fornuften, tradisjonen, erfaringen osv.)" (Se Hegstad, 1993, s 160).
- 46 Wisløff, 1952, s 211.
- 47 Wisløff, 1970, s 197 og Wisløff, 1972 b, s 323–327.
- 48 I en analyse av en svensk utredning om bibelsyn og bibelbruk skjønner vi hvor sterkt dette anliggende var for Wisløff gjennom hele hans virketid. Han henviser her også til sterke utsegn av Luther om Skriftens indre klarhet og sier: "Det er nødvendig å ha Guds Ånd om en skal forstå Skriften." (Se Wisløff, 1970, s 197).
- 49 Wisløff, 1944, s 13–14.
- 50 Sjaastad, 1982, s 35.
- 51 Teigen, 2006, s 31. Sitatet er hentet fra Høiesen, 1997, s 178.
- 52 Wisløffs omtale av Hallesby ved hans avgang som teologisk lærer (Wisløff 1952) og omtale av Hallesby som lærefader (Wisløff, 1972 b) avspeiler stor respekt for Hallesby som teolog og forkynner.
- 53 Sjaastad, 1982, s 53–54.
- 54 Dette skjedde i 1946–47. Wisløff redigerte tre bind Rosenius-skrifter. Han moderniserte også språket.
- 55 På norsk "Engstede hjerte", Sangboken, 1983, nr. 429.
- 56 Finnes i notatbok i NLM-arkivet, Wisløff, 1a-0001.
- 57 Bl.a. i artikkelen "Rosenius som sjelesørger", i Wisløff, 1993, s 139.
- 58 Wisløff, 1944, s 15.
- 59 Interesserte kan finne det meste av Olav Valen-Sendstad publiserte stoff i Høiesen, 1999.
- 60 Valen-Sendstad, 1942, s 1–16.
- 61 Hope, 1939, s 25.
- 62 Teigen, 2006, s 24. Hope brukte selv ikke denne terminologien.
- 63 Valen-Sendstad, 1936, s 231.
- 64 Mäkelä, 2008, s 45–55.
- 65 Et hovedtema hos Teigen, 2006.
- 66 Teigen, 2006, s 237.
- 67 Boe, 1999, s 105.
- 68 Ikke minst hans kampskrift *Mod Strømmen* fra 1902.
- 69 Interesserte kan lese mer om Heuchs betydning for Wisløff som homiletiker i Sjaastad, 2008, s 144–163.
- 70 Wisløff, 1939, s 35.
- 71 Wisløff, 1939, s 36.
- 72 Wisløff, 1944, s 17.
- 73 Wisløff, 1944, s 16.
- 74 Dagen, 1989 b.
- 75 Wisløff, 1951. (Revidert utgave 1978, s 94–135).
- 76 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 98).
- 77 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 101).
- 78 Wisløff, 1967.
- 79 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 100).
- 80 Wisløff, 1972 c, s 10.
- 81 Wisløff, 1950 b, se særlig fra s 173.
- 82 Wisløff, 1972 c, s 17.
- 83 Kassettopptak fra prekenere gir mange eksempler på at tilsvarende "utbrudd" forekommer i Wisløffs egen forkynnelse.
- 84 Wisløff, 1976, s 176.
- 85 Hegstad, 1993, s 213–231 og 337–338.
- 86 Bl.a. i Wisløff, 1982 og Wisløff, 1978.
- 87 Wisløff, 1982, s 162.
- 88 Wisløff, 1982, s 162.
- 89 Wisløff, 1950 a, s 506.
- 90 I lys av dette virker det forståelig at Wisløff i foredraget om forkynnelsen i 1944 refererer til Kierkegaard: "Videre tales det om bønner, om Guds trofasthet, om Guds ledelse og styrelse, om et liv etter døden (men sjelden om kjødets oppstandelse!) og så tales der om trøst, ja, svært meget om trøst – men svært ofte sådan at man 'utelater forferdelsen', for å tale med Kierkegaard, dvs. slik at også trøsteforkynnelsen blir almenreligiøs."⁹⁰ (Wisløff, 1944, s 15).
- 91 Jansen, 1906.
- 92 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 41).
- 93 Jansen, 1906, s 55.
- 94 Jansen, 1906, s 49.
- 95 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 48).
- 96 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 44).
- 97 Wisløff, 1951. (Sitat/henvisning fra revidert utgave 1978, s 45).
- 98 Boe, 1999, s 104–105 som refererer til *Karl Barths panteistiske teologi og den norske kirke*, Valen-Sendstad, 1935.

99 Wisløff, 1971, s 170–72.

100 Plassen tillater ikke å dokumentere om, og i hvilken grad, Wisløffs egen andaktsbok og prekensamlinger – midt i deres tekstmessige og tematiske bredde – bærer med seg denne grunntonen.

Sammendrag

Artikkelen dreier seg om Carl Fr. Wisløffs tilretteleggelse av troserfaringen i forkynnelsen med særlig fokus på forkynnerens egen troserfaring.

Wisløff fant tidlig fram til et skriftsyn som la stor vekt på Skriftens absolutte autoritet. For vårt emne innebar det at religiøse opplevelser og personlig gudserfaring verken kan løses fra eller sideordnes/overordnes Skriften. Her er Wisløff i løpende dialog med teologihistoriske retninger i fortid og samtid. Troserfaringen kan ikke utgjøre noen *kilde* for forkynnelsen, men den er nødvendig for å forstå og formidle Skriftens budskap. Det er bare den som er gjenfødt og lever med Gud, som kan gripe Skriftens budskap i dets indre sammenheng. Spørsmålet om troserfaringen som *forutsetning* for forkynnelsen, besvares derfor rent prinsipielt med et ja.

Når det gjelder *hva slags* troserfaring han her særlig tenker på, ser vi hvor sterkt hans forankring i luthersk teologi spiller inn. Han oppmuntrer sjelden direkte til å trekke inn bestemte åndelige opplevelser i forkynnelsen, for det blir lett en uheldig jakt på opplevelser. Og fokus på "ordo salutis", selve omvendelsesprosessen, *kan* føre til en usunn skjematisme og selvsentrering.

Forutsetningen for en sunn forkynnelse er ifølge Wisløff nemlig den troserfaringen som er skapt i møte med Guds ords tiltale. Dette er ikke bare en engangsopplevelse, men en erfaring som Gud på nytt og på nytt gir oss, ja, en grunnerfaring i kristenlivet. Vi rystes av Guds hellige lov og trøstes av evangeliet om hans Sønn. Når forkynneren gjennom anfektelsen ledes fram til hvile ved troen på de objektive frelsende kjensgjerningene knyttet til Jesus alene, vil forkynnelsen bæres av en frigjørende grunntone. Da vil den bidra til å føre tilhørerne til åndelig visshet og glede.